

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

4 de Duiusione per familiæ erciscundæ iudicium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

vt mulas centum aureis, & pecunia diuidua erit. Quam rem in rebus que natura diuidua sunt, vt in vlti, iudex ad iudicabit eas vni, eadem, & pro parte fociorum ad iudicata, socios cauere iubebit, Paul. in litem quamuis, 10. com. diuid.

14 ¶ Vetiſſimalis ꝑ ager regionibus quidem per ſe diuiduus eſt, verum iudex abſtinere debet ab huiusmodi diuifione: alioquin præſtatio vetiſſimalis confunderetur. Quamuis enim præſtatio vetiſſimalis diuidi poſſit, tamen quia vni facta eſt emphiteuſis præſtatio ſine præiudicio diuidi non poteſt: cum ſolutio & exactio partium, non minima in eodem modo habeat, quare per attributionem recte fiat a iudice, vt vnus totum ſolus debeat, l. 3. fam. ercifcun. P. Et ſi diuidatur, dominus directus non cogitur particulares illas portiones a ſingulis capere, ſed contra vnum in ſolidum poteſt experiri, vt nec pacta fociorum vel coheredum nocere poſſint non minus, quam creditor, l. pacto ſacceſſorum. 2. 6. de pact. lib. 2. C. ti. 3.

15 ¶ Iura ſterilitatum cum fundis diuidi poſſunt, ſeparatum non poſſunt: niſi aut menſura, aut temporibus, l. arbor, 19. §. aquarum. com. mun. diuid.

16 ¶ Corporales tantem proculdubio in diuifionem veniunt, ſi commode diuidi poſſunt, l. 1. §. l. ad officium, eod. vt patet, l. 4. §. 1. eod. ſi commune ſolum ſit, l. communi diuidendo, 7. §. ſi duo, §. ſi ſeq. eod. pignori res a duobus accepta, vſus fructus poſſeſſio, in quam plures miſſi ſunt a prætoribus, d. l. communi diuidendo. §. inter prædones. Exciþiuntur a diuifione hac vi poſſeſſa, vel præario, vel clam, vel a prædionibus capta, quæ in diuidua inter prædones, l. in hoc iudicium, 13. commun. diuid. Si quid exceptum nominatum in diuifione veniret, d. l. in hoc iudicium, §. ſi inter eod. ſi placuit in iubenda ſocietate, ne res intra certum tempus diuideretur, d. l. in hoc iudicium, §. ſi conueniat, l. ſed eſt hoc, §. ſi de cond. demo. l. ſi fratres, 53. ſidem veſponſio: pro ſoc. l. b. 17. P. tit. 2. l. 1. eod. Etenim certi temporis communioſis pacta valent: at vt perpetuo communis res ſit, non valent, l. 4. §. ſinitum, com. diuid.

17 ¶ Sed cum his rebus diuidendis veniunt præſtationes, l. 4. §. ſicut autem, l. in hoc iudicium, 14. eod. venit & in hoc iudicium, quod communi nomine actum eſt, vel agi debuit ab eo, qui ſcit ſe locum habere, reſarciuntur; impendia, etiam ſi quis ſcit partem ſuam alienauerit, l. eſt non omnes, §. venit, eod. tit. P. l. ſed & eo nomine, de noxa. act. P. vt contra, venit in iudicium hoc, ſi rem communem quis deteriorem fecerit, veluti ſeruum vulnerando, vel animalium eius corrumpendo, vel arboribus ſuccidendo, l. communis ſeruus, 2. 4. com. diuid. Per hoc iudicium etiam vniuſque ſociorum habet, quod ex re eius ſeruus communis acquiſerit, l. ſi conuenit, 23. eod. tit. P. cogit que quis ſocium ſtare conuentioni, quæ de vſu rerum communi placita eſt, l. 4. §. plane, eod. Sed non veniunt impenſæ factæ, vel fructus percepti ante rerum communionem, l. 1. §. ſocius, de vſu. lib. 2. 2. P. tit. 1. Et ſi ſocius iudex condemnandus erit, quod pecuniam communem inuſerit, vel in ſuos vſus conuerterit omnimodo, etiam alia mora non interueniente præſtabuntur vſuræ, l. ſocium, 61. pro ſoc. non quaſi vſuræ, ſed ratione eius quod intereſt, l. eſt non omnes, §. commun. diui. P. l. ſi quis, 29. §. ſi eod. l. arborum, fam. ercifc. P. ¶ In ꝑſerſionibus que hoc iudicium exercent, exigitur, vt communem rem habeant, ſic vnus ex his alios imitos etiam ad diuifionem præuocare poteſt, l. pen. com. diuid. P. l. heredes, §. quantum fam. ercifc. P. Nec intereſt, an ſi, qui agit, poſſideat, an reus, an vterque; aut nemo illorum, l. & ideo eleganter, de cond. l.

18 ¶ In ꝑſerſionibus que hoc iudicium exercent, exigitur, vt communem rem habeant, ſic vnus ex his alios imitos etiam ad diuifionem præuocare poteſt, l. pen. com. diuid. P. l. heredes, §. quantum fam. ercifc. P. Nec intereſt, an ſi, qui agit, poſſideat, an reus, an vterque; aut nemo illorum, l. & ideo eleganter, de cond. l.

19 ¶ In ꝑſerſionibus que hoc iudicium exercent, exigitur, vt communem rem habeant, ſic vnus ex his alios imitos etiam ad diuifionem præuocare poteſt, l. pen. com. diuid. P. l. heredes, §. quantum fam. ercifc. P. Nec intereſt, an ſi, qui agit, poſſideat, an reus, an vterque; aut nemo illorum, l. & ideo eleganter, de cond. l.

20 ¶ Hoc communi diuidendo iudicio, alienandi res communes 21 ¶ Hoc communi diuidendo iudicio, alienandi res communes 21 ¶ Hoc communi diuidendo iudicio, alienandi res communes

qui rem conſequitur addicendo, §. eadem interuenient, de offi. iud. l. arbor, 19. §. iudex, commun. diuid. d. l. 3. §. 1. eod. tit. In ſumma iudicium in prædiis diuidendis, quod omnibus vtiliſſimum eſt, vel quod in aluerint litigatores, exſe qui conuenit, l. iudicem, 21. com. diuid. P. Poteſt arbitrer vni fundum, alteri fundi vſum fructum ad iudicare, l. ſi quis, 6. §. offic. eod. tit. l. & puro, §. Iulianus, fam. ercifc. P. Plura & de modo diuidendi vide in tractatione ſequenti familie ercifcundæ, & quando ſorte aut alio modo cuique pars detur. ¶ Ceterum ꝑ in hac diuifione curat arbitrer vel iudex, vt qui partes capiunt, caueant de euictione, ceteris viciffim, litem quamuis, 10. §. ſina. com. diuid. in P. ſi enim res vni euicta ſit, ceteri tenentur ei pro parte, l. ſi fratres, 7. com. vtriuſque iudic. lib. 3. C. tit. 38. ¶ Nam ꝑ diuifio vicem emtionis obtinet, l. 1. C. eod. & proinde euictio locum in ea, ſicut in emtione, tot. tit. de euict. in P. & C. habet. ¶ Actio ꝑ hac communi diuidendo duplex, directæ & vtilis, l. 1. comm. diuid. P. directæ datur ex verbis legis, quando, nunc cum agitur tantum, eſt res communis, d. l. 1. eod. vtile iudicium datur & pro re quæ fuit communis, eſt nunc non ſit, l. ſi quis putans, l. ſed poſtquam, & l. in ſumma, eod. Item iudicium directum datur pro rebus corporalibus tantum diuidendis, l. 4. com. diuid. & ſibi glo. vtile & pro rebus incorporalibus, l. arbor, §. ſi eod. Datur & directum, cum vere res eſt communis: at & vtile, quando aliquid quis pro communi putauerit, & in id impenderit, d. l. ſi quis putans, 6. Item datur vere domino directum: vtile & eis qui iuſtam cauſam poſſidendi & publiciana agere poſſunt, vel qui vetigales habent fundos, l. 4. & l. commun. diuid. 7. §. qui in rem, eod. Datur & vtile duobus, qui rem pignori acceperunt, l. commun. §. ſi duo.

De diuifione pro familia ercifcundæ iudicium. Cap. 4.

Lib. 3. C. tit. 36. Libro. P. tit. 2.

- 1 De origine huius iudicii, & familie appellatione.
2 Alia familia ercifcunda mixta eſt, in rem & in perſonam.
3 In hac actione quis alter vel reus eſt coheredum.
4 Familia ercifcunda actio non præſcribitur longo tempore, &c.
5 Familia ercifcunda actio repeti nequit, &c.
6 Familia ercifcunda iudicio pendente, alienari res nequeunt, &c.
7 Considerandi in hoc iudicio res, perſona, modus diuidendi, primariumque res hereditas ipſa.
8 Quæ familia ercifcunda iudicio diuidi non debent, quia iniuſta, &c.
9 Aliæ res consideranda in hoc familia ercifcunda iudicio, quæ conueniunt implere ſciere, vel reputare.
10 Perſona idonea huic actioni qua.
11 Diuifionis modi vel lex conſenſus partium, vel deſuncti, vel iudicis ſeu arbitri auctoritate, & qua obſeruanda in poſtremis duobus.
12 Diuifio a parentibus inter liberos facta, ſequenda in diuifis, & in non diuifis poſt diuifionem quaſiſis.
13 Iudicis partes in diuidenda hereditate, & nu. 12.
14 In licitatione rei indiuidua, & alius extraneus quam coheres admittitur.
15 Inſtrumenta communia in diuifione penes quem remanere debent.
16 Quando caueatur de euictione in diuifione per additionem.
17 De diuifione facienda per ſortem.
18 Iudex partes facit in controuerſia, nec permittit executionem, ſed aſſignat.
19 De conſuetudine quod maior ſeu præuocans ad diuifionem diuidat, & minor eligat.
20 Melior formula diuidendi ex arbitri, vel iudicis petitione.
21 Noſtra de forma diuidendi & colligendi ſententia.

EX lege 12. tab. proſciſcitur actio ꝑ familia ercifcundæ conceſſa coheredibus a communione diſcedere volentibus, ad diſtributionem rerum inter eos, l. 1. fam. ercifc. lib. 10. P. tit. 2. Phraſis autem loquendi hæc tota eſt antiquarum legum decemviriatum, in quibus familia pro bonis deſuncti ponitur: vt in illa, agnatus proximus familiam habeto, l. pronuntatio, 19. §. familia, de verbor. ſignif. l. ip. in vtilis, tit. 26. l. ſin. C. de verbor. ſignif. Et Cicero, 1. de Orato. qui quibus verbis ercifcere oporteat neſcit, ercifcunda familia cauſam agere non poteſt. ¶ Et ꝑ alibi, Cic. pro Cæcilio arbitrium vocat familie ercifcundæ, id eſt, poſſeſſionis ſeu hereditatis diuidendæ. Iſtus actionis natura mixta eſt, tam in rem, quam in perſonam conceſſa coheredibus pro diuidenda hereditate, in §. quedam actiones, de actionib. Continet enim præſtationes, quæ ſunt perſonales, & res diu-

dendas, *Vlpian. in l. item Labeo. 23 § pen. fam. erisc. in P. Quem a imodum communi diuidendo iudicium. l. 4. § sunt, comm. diu. P. bonafidei quoque, l. non est ambiguum. 9 fam. eriscun. C. § actionum, de actio. apud Iust. in quo uterque coheredum & actor & reus est, l. 2. in § familia eriscunda, l. inter coheredes 4 §. §. qui familia. fam. eriscunda. l. iudicium, 10. fini. regund. lib. 10. l. 1. in §. l. 2. §. fin. com. diu. in P. Laetionis, 36 §. mixta, de actio. lib. 44. P. 11. 7.*

3 *Magis tamen est, ut ille videatur actor, qui prius in iudicium prouocauerit, Caius in l. in tribus istis, 13. de iudi. lib. 5. P. 11. 1. sed cum ambo ad iudicium prouocant, forte res discernit. Iet, *Vlpian. in l. sed cum ambo, 14. eod. esse enim debet inter litigantes, qui onera petitoris sustineat, & qui commodo possessoris fungatur, Vlpian. in l. inter litigantes, 62. eod. tit. de iud. P. Facultas experiendi hoc iudicio triginta annis durat. l. 3. in quib. caus. cess. long. tempo. prescri. l. b. 7. C. 111. 34. l. vni. §. ad hoc, vers. nemo itaque, de annal. excep. lib. 6. C. 111. 40. Tamen familiae eriscunda iudicio amplius quam semel agere non licet, nisi causa cognita, l. si filia nupta, 20 §. fin. fam. eriscun. Eoq; semel instituto & cepto, alienationes voluntariae rerum hereditarium interdicitur, non quae vetustiore causam, & originem iuris habent necessariam, *Papin. in l. alienationes, 13. fam. eriscun. P. l. 2. C. de litig. l. diuis, l. item veniunt, §. petita, de pet. hered. P. sicuti & iucapio pendente iudicio perfitur, tamen ex hereditate subdact, l. sed si iucapio, l. 1. 4. fam. erisc. l. si fundus, de fun. dor. l. 1. com. diu. P.***

4 *Co. si dicitur in hoc iudicio expedit res, personas, & negotium ipsum diuisionis, seu modum diuidendi: in ipsa re hereditas est. Per familiae eriscunda actionem, inquit Vlpianus, in l. 2. fam. erisc. diuiditur hereditas, siue ex testamento, siue ab intestato, siue ex lege l. 2. tabul. siue ex alia lege deferatur, vel ex senatus consulto, vel ex constitutione. Et generaliter eorum diuisionem ad diuidi hereditas potest, quorum potest esse hereditas. Et de pluribus hereditatibus, quae inter eodem ex diuersis causis communes sunt, vnum familiae eriscunda iudicium sumi potest, *Vlpian. l. sed eius, 25. §. de pluribus, & sequen. eod. Et si ex alio institutus rogatus sit mihi partem aliquam restituere, vili iudicio inter nos agatur, l. si ex asse, 41. eodem.**

5 *Veniunt tamen in illud res, quae in hereditate defuncti competere sunt, ut res pignori datae defuncto, *Paul. l. si pignori, 30. eod. & reliquae, l. 4. eod. P. praeter nomina, d. l. 4. §. l. 2. §. fin. §. l. 3. eod. quae ipso iure diuisa sunt, l. ea qua, C. eod. Praeter libros etiam improbatam lectonis, magice forte, vel similitiam rerum, praeterque mala medicamenta, quae iudex diuidere non debet, sed corrumpere, *l. cetera, 4. §. 1. et si quid ex peculatu quaesitum, vel vi, vel latrocinio, d. l. 4. §. 2. quia haec ut turpia lucra, ab heredibus extorquenda sunt, l. si quis cum fratre, 4. §. l. cum fratre, 12. §. l. si quis patri, 26. ad l. Cornel. de fals. lib. 48. P. 11. 10. in heredem, de calum. in P. l. quod autem, quod met. caus. cum sim. Veniant quoque columbae & apes hereditariae, quia in patrimonio computantur, *l. Pomponius, 8. §. idem Pomponius. fam. erisc. quodque commune cum alio defunctus habuit, l. Moerius, 53. eod. tit. P. & quod superuenit hereditati litem pendente, l. §. post lucem, 21. cum suis §. eod. tit. Omnia in summa quae patrimonio hereditatis sunt, ut partus, veteralia, iucapiones, & id genus alia, *l. veniunt, 9. cum 2. seq. eod. praecipua quoque & praeterea testatore hac iudicio a ceteris coheredibus percipit, & praecipua habet coheres, l. 4. §. l. si a legatum, 43. fam. erisc. l. si qua, 7. C. eo. Venit & quod defunctus heredi debuit, *l. si filia, 20. §. 1. §. l. fundus, 11. eod. in P. expensae quoque nomine studiorum, siue reputatione in filium factae, l. que pater filio, 54. eod. item aliae dotes & donationes, de quibus in l. fin. commun. vtrius iudic. C. Si coheres vnus vendidit partem suam alicuius rei hereditariae communis, illa res non venit in diuisionem, *l. ex hereditate, 55. nec etiam liberti diuiduntur, l. quadam, 42. §. fin. eod. Nec religio loca, ut sepulchrum, quod singulis heredibus in solidum competit, *l. fundus, m. b. 31. §. fin. eod. quia ius monumenti eos sequitur, l. his consequenter, 18. §. sed & cum, eodem. Ea quoque quae in nominibus sunt, non recipiunt diuisionem, cum ipso iure in portiones hereditarias lege l. 2. tabul. diuisa sunt, l. ea qua, 6. fam. eriscun. l. heredes, 26. §. similes, eod. in P. Item quae pro emtore, vel pro donato heres possidet, in hoc iudicio non veniunt, *l. heredes, 26. §. quod pro emtore, eod.*********

6 *Consideranda tamen res, quas facere, vel implere, vel reputare sibi coheres cogitur ab alio personali actione, ut omnia commoda & incommoda communicentur, & diuidantur. Vt si quis ex coheredibus aliquid ex hereditate perceperit, stipulatusve est, non*

ad eius solius lacrum pertineat, *Caius in l. item ex diuerso, 19. fam. mil. eriscun. l. si in re commun. in fine, de noxal. actio. vel si quid supplauit, vel corruerit, §. si familia eriscunda, de offic. iud. lib. 4. Inst. 11. 17. l. 3. C. fam. erisc. si tenuit res praedictis hereditatis debitas passus est non utendo amitti, *l. heredes eius, 26. §. item cuipae, eod. P. si quid dolo malo in hereditate, seruifue eius fecerit, l. §. puto, 16. §. sed & si, eo. tit. Verum damnum ab herede commissum, simplicem attributionem accepit, *l. damno commissio, 17. eod. P. fructibus tamen & vtilibus a tempore morae computandis, ut in bonafidei actionibus sit, l. his consequenter, 18. eod. Sed & deduci & reputari quum est quae insumta sunt a morte testatoris ab vno vel pluribus ex coheredibus in res hereditarias, non quae ex voluntate, *l. ex duobus, 27. de neg. gest. l. his consequenter, 18. §. sumum, 3. l. heredes, 26. §. si vnus, & l. inter coheredes, 45. §. fin. l. ex parte, 40. fam. erisc. P. l. filia eius, 18. §. fin. C. eod. tit. vel viuo testatore, seu eo de cuius hereditate agitur, expensa pro eo, eiusque negotiis sunt, quae alia actione repetuntur, *l. certum est, 13. §. fin. C. eod. l. si filia, 20. §. si filiusfamil. l. heredis, 26. §. si filius eod. P. Conferri etiam in diuisione a filiis facienda hereditatis communis paterna pecunia profecticia, d. l. certum, in princ. castrensis, vel quasi, l. si filiusfamil. 4. C. eod. l. ea demum, l. filia licet, C. de collat. nec aduentitia, hodie minime, l. fina. C. de collat. In tamen personis exigimus, ut sint coheredes: id est si quis possidet, agentem familiae eriscunda neget sibi coheredem esse, recte excipit, si in ea re, quo agitur praedictum hereditati non sit, *l. 1. fam. erisc. P. Si plures coheredes sint, vnus ex his reclamantibus etiam ceteris arbitrum familiae eriscunda petere potest & ad iudicem prouocare praesentibus ceteris, *Vlpian. in l. arbitrium, 44. eod. Verum, si quis putans aliquem sibi esse coheredem cum non esset, iudicio familiae eriscunda expertus sit, non ideo videtur eum fati esse heredem, nisi vltique ad sententiam perseverauerit, & adiudicationibus acquiescerit, *Paul. in l. cum putarem, 137. §. Scavo. in l. qui familia, l. 38. eod. Quam obrem haec actio non nascitur, nisi post aditam hereditatem, *l. qui erat, 50. §. fin. eod. quo tempore incipit quis esse coheres, & res habere, l. cum heredes, de acquir. poss. Ioan. Fab. in §. quodam, de actio. Quod tamen ad modum diuidendi pertinet. Diuisio familiae sit, vel ex consensu coheredum, & tunc quod inter illos placuit seruandum, si non intercedat aratis auxilium, *l. fin. fam. erisc. P. l. si maior, 4. commun. diuid. C. si ea traditione vel stipulatione sequente firmerit, l. diuisionis placitum, 46. de pact. lib. 1. P. 11. 14. l. si inter vos, l. 8. commun. vtrius iudic. lib. 3. C. 111. 38. aut auctoritate testatoris, vel mortui patris, aut iudicis, seu arbitri: in quibus postremis obseruatio modo & formula diuidendi: prima, si inter plures familiae eriscunda iudicio agatur, & inter eodem communi diuidendo, aut finium regnorum, eundem iudicem esse accipiendam. Praeterea quo facilius coite coheredes vel loci possint in eundem locum, omnium praesentiam fieri debere, *l. in quibus caus. ad eum iud. eat. lib. 11. P. 11. 2.***********

7 *Deinceps tamen considerandum est, an diuisio facta fuerit a patre defuncto bonorum inter liberos: nam cum facultas illa patri data sit, siue cum scriptura, siue sine ea, l. si filia, 20. §. si pater, 20. l. si pater, 34. fam. eriscun. eam in dex sequi debet, *l. quoties, 10. §. l. filii patris, 16. si conuentione, 21. inter omnes, l. 26. parentibus, C. de inoffic. testam. lib. 3. C. 111. 28. siue ex testamento, siue ab intestato succedatur, dummodo tamen extranea persona in hac diuisione non miscatur rata debet esse huiusmodi voluntas extranei parte pro nulla habita, d. l. inter omnes, & l. hac consulsissima, 21. §. ex imperfecto, C. de testam. lib. 6. tit. 23. siquidem subscripserint filii diuisionem viuente patre, vel ipse pater, §. quod saepe, de trien. & semi. in authen. collat. 3. consit. 5. auth. si modo, C. fam. eriscun. vide aut. hoc inter liberos, C. de testam. Quod si omnia parentes non diuiderint, vel post omnium diuisionem alia superuenient eis bona, quae pater inter filios non diuisit post datas actiones vice diuisionis ad singulos pro hereditaria portione pertinent, *l. que pater inter, 33. fam. erisc. P. Sic non pro virili vel qualiter diuisio fiet reliquorum, sed secundum proportionem diuisionis paterna, & secundum portiones hereditarias. Nec fides habetur scripturae parentis dicentis se omnia diuisisse, si contrarium appareat, *l. scriptura, 10. com. vtrius iudic.****

8 *Quod tamen si nulla diuisio paterna sit, iudex vel arbitri datus in primis considerabit in diuisione facienda quotas institutionis, num omnes aequae instituti, an ex diuersis portionibus: quia secundu eas fieri debet, *l. si pater de hered. inst. lib. 2. inst. tit. 14. l. quoties, 9. §. heredes, eo. lib. 28. P. 11. 5. de hinc ad res se conuertet hereditatis, & ad ea quae imputata deducendaue sunt: & tunc subducit**

illis quæ in iudicium non veniunt, & postea imputatis quæ imputari debent, ex mutuis inter coheredes factis petitionibus personalibus, ad res diuidendas & compensationes, l. *Manius*, 53, §. *arbitr. fam. erciscun.* animum intendit: in quibus ponderat an res indiuiduæ per se sint, anve incommode diuidi possint, an diuiduæ. Et ita de omnibus rebus ante iudicium sibi fidem facere iubebit, iuxta l. 2. *quand. & quib. quart. pars debea.* lib. 10. C. *tot. tit. ad exhiben. l. cum & si de publica.* In indiuiduis, si iura sunt, vt feruitutes prædiales, illæ prædialia sequuntur, si tẽpore diuidi & mensura vltus possit, fiet, l. *arbor*, 19. §. *index, com. d. u. in P.* si minus, vel consentire debent in adiudicatione faciendâ vni, vel perpetuo inter illos erunt iura indiuidua, vt iurisdictione, ius patronatus, homagia, & similia, l. *Cornelia, de iure patro. P. l. plane, fam. ercisc.* Ioan. Faber in §. *quadam, num. 7. de actio.* led vt vtrius vnus, debent conuenire inter se: vel si corpus indiuiduum sit, adiudicabit ei eum iudex, penes quem licitatio remanserit, d. l. *arbor*, §. *index, commun. diuis. P. l. & l. ad officium, 3. C. eod.* Si alteri pretium, vel alteri res dabitur, vel si rursum aliam rem alteri in solidam det indiuidue, vtetur compensatione.

¶ In ÷ licitatione tamen faciendâ, & tertius alius quam focus potest interuenire, ex causâ tamen non semper, vt l. *ad officium, com. diuis.* & ibi Bald. videlicet, si consors & focus velit offerre iustum pretium, Bald. in d. l. *ad officium, inf. in §. quadam, num. 60. de actio.*

¶ Singulas ÷ res iure communi singulis heredibus adiudicabit iudex, & in his quæ commode diuidi non possunt, vniuersam rem vni, vel duobus adiudicare potest, eum eoque ceteris in certa pecunia condemnare, §. *quadam actio, de actio. apud Iust. §. si familia, de offi. iud. litem Labeo, 23. §. 1. & seq. fam. ercisc. P.* Vnus fructus ex certo tempore & ad certum tempus, & alternis annis adiudicari, & diuidi a iudice potest, l. *& puto, 16. in princ. & §. usufructus, eod. P.* In creditis seu nominibus alia alis integra & singulis adiudicabit, ad faciliorem diuisionem, quia alioquin solutio & exactio partium, non minima incommoda habet, Caius, in l. 3. *famil. ercisc.* Prædialia ampla pro regionibus diuidenda, vel singulari singulis assignanda, l. 1. & l. *ad officium, commun. diuis.* non tamen debent diuidi instrumenta a fundis, vel familia a seipis, l. *de instrumentis, 5. comm. vtri. iudic. C.* Nec minutatim, sed per partes, & vt dicunt, *engros*, hereditas diuidenda, glo. in l. 2. in verbo *participibus, quan. & quib. quart. pars debea.* lib. 10. C. *Boer. q. 46. num. 1. Facit l. 2. ad leg. Falc. ¶ Instrumenta ÷ pro rerum communia penes antiquiorem remanebunt, l. fin. de fid. instrum.* si sint ex æqualib. portionibus heredes, vel apud eum qui maioris partis est, testamentum remanebit, vel deponetur in ædem sacram, l. 4. §. *si fami. erciscun.* vel de his aditus iudex æstimabit, l. *possessio, 11. commun. vtri. iudic. C.* In summa, in familiæ erciscundæ iudicio nihil debet iudex indiuiduum relinquere, l. *heredes eius, 26. §. pen. fam. ercisc.* cum totam causam debeat definire arbiter, l. *dicere, de arbit. in P.* In hoc tandem iudicio condemnationes & absolutiones in omnium persona qui egerunt faciendæ sunt: aliter sententia pro parte non potest valere, si vnus omitatur, Paul. in l. in hoc iudicio, 28. *fam. ercisc.* Quod si omnes quidem agentes contineantur sententia, verum quædam inueniantur relicta diuidenda, cum non possit repeti arbitrium familiæ erciscundæ, nisi causa cognita, communi diuidendo de his agi potest, Caius, l. *item ex diuerso, 20. §. fin. fam. erciscun. P. Jul. Paul. lib. 1. recep. sent. tit. 18. Ioannis Fabri in §. quadam, de actio. num. 12.* tamen sententia videtur potior, quæ vult agendum potius familiæ erciscundæ iudicio. Quia postquam licet causa cognita actionem illam repetere, error omisi iustam causam dare poterit, l. *tres fratres, de pact. in P. l. cum putarem fam. erciscun. P.* Videbiturque hæc actio quædam executio prioris iudicii potius, quam nouum iudicium, vt in petitione hereditatis dicitur, l. *quo tempore, de petition. heredit. P. l. quæ situm, de pecul. P.*

¶ Curare ÷ quoque debet iudex, vt de euictione caueatur per eos, quibus adiudicat, nempe ab aliis, l. *heredes, 26. §. pen. fam. erciscun. P.* si eius auctoritate fiat diuisio, non autem si sequatur diuisionem paternam: nam pro rebus diuisis a patre non est locus euictioni erga alios fratres, l. *cum pater, §. euictis, de legat. 2. glo. in l. qua pater, 33. in verbo, in vnum, fami. ercisc. glo. fin. in l. si cogit actionem, in verbo, voluntatem, C. eod. tit.* Seruatur idipsum in diuisione extraiudiciali, quod in iudiciali, vt euictio locum habeat: nisi cautum contrarium inter diuidentes, vel nisi ficerent res alienas esse, qui eas acceperint, l. *si fratres, 7. C. commun. vtri. iud.*

¶ Alius ÷ modus diuidendi communis iudicialis, & euictionis

quæ fieri potest ex consensu partium, vt si res commode diuidi nequit, forti committatur, omnibus potissimum eandem petentibus, vt eius sit, quem fors prætulerit, l. *fin. C. commun. de legat.* ¶ Alioquin ÷ iure ciuili videtur receptum esse, iudicem facere & 16 distinguere partes, & singulis adiudicare debere, iuxta l. *ad officium, com. diuis. C. §. preterea, de offi. iudic. l. in hoc iudicio, fami. erciscund.* nec posse libertatem vel onus diuidendi vel eligendi concedere contententibus.

¶ Ceterum ÷ qui de moribus seu consuetudinibus pertractant, dicunt, Ioan. Fab. ita vidisse obseruari ait, in §. *quadam, de actio. num. 9.* prouocantem ad diuisionem, diuidere debere, & prouocatum eligere: & si fiat plures prouocati, minorem eligere debere, tanquam inferioris iudicii: quod firmatur iure pontificio, c. 1. *de parroch.* Arcadius in hospitii diuisi electione inter dominum & hospitem, statuit vt alter ex his quilibet quive maluerit, diuisionem arbitraria æquitate faciat, & alter eligendi habeat optionem, l. 2. *de metatis, lib. 12. C. tit. 4. 1.*

¶ Sed ÷ iuris ciuili melior videtur prouisio, Iason in §. *quæ 18 dam, num. 58. de actio. & ibi Ioan. Fab.* vt arbitrio & maturitati iudicis seu arbitri fiant portiones, quia multi, tanquam corrumpendi totius patrimonii occasione captata, vniuersumque rei sibi particulam vindicando, adeo totas dilacerant facultates, vt dum participibus relictarum opum nocere cupiunt, sua quoque iura præcipitent. Quæ ratione Theodosius l. 2. *quan. & quib. quart. pars debea. lib. 10. C. tit. 34.* Augustus, cum quarta pars hereditatis præstanda esset, statuit, vt heres in partes quatuor hereditatem diuidi procuraret, vt rebus totis in sortium casum reductis electio ex sortis felicitate contingat. ¶ Mihi ÷ certe ex superioribus mixta 19 sententia magis placet, vt inter coheredes vel fratres maior vel senior, vel qui conscientia & cognitione rerum præualeat, diuisionem faciat, & breuia, seu volumina scripta tot, quot partes: dehinc ea communicet coheredibus, vel locis, & si illa inscripta non placeant, emendentur, & ab omnibus subscribantur, & si pertinet, qui diuisit, ad iudicem eatur, vel per arbitrum communibus sumptibus reficiatur. Postmodum autem pro electione fortibus diuisionem illam committi placet, subscriptis ab omnibus contententibus diuisum voluminibus, quæ rotula vocant, hæc conditione, vt æquali superficie & leuitate proiecta volumina & confusa quilibet suam partem ducat quam volumen sublatum continebit. Et ita minorem ex fratribus & coheredibus incipere sortitam electionem non erit a ratione alienum: sicuti Abraham diuisionem obtulit Lotho iuniori, Loth autem elegit ex locis oblati quem inhabitare vellet, *Genes. cap. 13.* Guido Papæus, *quest. 289.* probat, suadetque tenendam modam, quod antiquo fiatrum diuisionem faciat, & iunior eligat per sortem in c. de parrochis, vbi idipsum sequitur Hostiensis, & Ioannes Andreas, & Baldus, in l. *luna quoque, de hered. insti.* Sed hic modus ex mea sententia, ni fallor, meretur temperamentum, vt obuiam eatur malitias hominum, d. l. *in fundo, de rei vend. P.* verum tamen liberam cuiquam relinquo sententiam, Hoc iudicium familiæ erciscundæ directum & vile est.

De finium regundorum iudicio. Cap. 5.

Lib. 10. P. tit. 1. C. lib. 3. tit. 39.

- 1 Finium regundorum iudicium pro rusticis, non pro urbanis præditi inueniuntur.
- 2 Finium regundorum actio in personam.
- 3 Res consideranda in hoc iudicio quæ, & C. Confinia quæ dicantur.
- 4 Confinium prædiorum intermedium spatium ex lege Solonæ quantum.
- 5 Quæ veniant pro seruitute in hanc actionem.
- 6 Qui agant finium regundorum.
- 7 Hæc actio finium regundorum durat tantum 30. annis.
- 8 Pro modo agrorum arbiter datur & mensor.
- 9 Allenuentis ius non habet locum in agris limitatio assignatis limitibus.
- 10 Modi cognoscendi vel dirimendi fines, C. E. num. 12.
- 11 Veue figure, ou monstree quid.
- 13 Incidit in hoc finium regundorum iudicium questio criminalis, & quomodo. Et quid si mensor falsum modum dixerit, num. 14.
- 14 Interdum ex crimine de termino moto, ad hoc finium regundorum peruenitur iudicium.
- 15 Leges de non excedendis vel non versus andis finibus quædam.